

Особливістю здійснення захисту права державної власності є наявність значного кола суб'єктів, які залучаються до цієї діяльності. У першу чергу такими суб'єктами є органи прокуратури, які мають захищати права та інтереси держави навіть з огляду на положення Основного Закону України.

Таким чином, можна дійти висновку, що вирішення політико-правового конфлікту, який пов'язаний з тимчасовою окупацією частини території України, тобто АРК, повинен ґрунтуватися на політико-правових засадах, а використаний правовий інструментарій повинен мати переважно публічно-правову сутність.

Звичайно, що складність ситуації просто змушує владу не обмежуватися тільки поняттями та явищами міжнародного публічного права, тим більше, що враховуючи останні події, саме міжнародне публічне право перебуває в певній кризі. З огляду на це, необхідним є застосування можливих приватноправових способів, засобів та методів захисту прав та інтересів держави Україна та Українського народу, що, звичайно, зазнали втрат внаслідок порушення їх прав власності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційна Інтернет-сторінка «Государственного Совета Республики Крым». – URL: <http://www.rada.crimea.ua/act/11748>.
2. Кабмін готує позови до Росії на трильйон гривень за анексію Криму. – URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25408823.html>.
3. Кипр ожидает от Турции исполнения решения ЕСПЧ. – URL: <http://ria.ru/world/20140513/1007616794.html>.
4. Цивільний кодекс України: станом на 18 вересня 2018 року: відповідає офіц. тексту. – Х.: Право, 2018. – 440 с.

*Мироненко Юрій Сергійович, Чорба Ганна Валентинівна,
студенти 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Берназ-Лукавецька О.М.*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Бурхливий розвиток інформаційних технологій призвів до важливих змін у суспільних відносинах. Стрімко нові технології замінюють старі, призводять до

виникнення нових суспільних явищ, які держава, в свою чергу, намагається ввести у правове поле.

Ще десять років тому для більшості пересічних громадян невідомими були поняття електронних правочинів, біткойну та кріптовалют, Інтернету-речей, а сьогодні ці явища стали елементом буденного життя й знаходять своє місце у правовому житті держави.

З розвитком цифрових технологій перед правовою наукою, суспільством та державою постає питання визначення правового статусу штучного інтелекту. Під штучним інтелектом розуміється система штучних нейронів, які здатні до побудови логічних висновків подібно людині. Однією з форм штучного інтелекту є робототехніка, яка стає все більше поширеною у застосуванні в житті фізичних та юридичних осіб.

Однією з проблем, на яку неодноразово звертала увагу прогресивна наукова спільнота, це можливість виникнення нової форми особистості – цифрової. Так, відомий футуролог Реймонд Курцвейл зазначав, що вже до 2030 року штучний інтелект може досягти рівня розвитку людського інтелекту, а відомий науковець Стівен Хокінг справедливо висловлював побоювання щодо порушення робототехнікою базових законів, визначених Азімовим, згідно яких «робот в жодному разі не може нашкодити людству або допустити завдання такої шкоди іншими» та «робот в жодному разі не може завдати шкоди людині або допустити завдання такої шкоди іншими» [2, 4].

Очевидно, що назріла проблема розширення можливостей штучного інтелекту та загроза його виходу в рамки (або навіть за рамки) людської свідомості, потребує визначення правил користування такими технологіями, у тому числі робототехнікою, на законодавчому рівні.

Так, у Європейському парламенті існує ініціатива щодо закріплення правового зводу правил діяльності штучного інтелекту. Окрім того, Європейський парламент затвердив Резолюцію щодо норм цивільного права про робототехніку. Відповідно до зазначеної резолюції, деякі розумні машини мають підлягати обов'язковому обліку та внесенню до єдиного реєстру з присвоєнням індивідуального номеру. Також передбачено визнання штучного інтелекту автором програм, що розроблені ним. Таким чином, положення зазначеної резолюції дають підстави вважати, що Європейський парламент зробив крок вбік визначення штучного інтелекту, зокрема роботів, учасниками цивільних правовідносин та передбачив захист їх прав як творців комп'ютерних програм.

Започатковується розвиток правових засад щодо регулювання діяльності штучного інтелекту й у країнах англосаксонської правової сім'ї. Так, уряд

Великої Британії затвердив нормативні акти щодо протидії кібератакам на безпілотні автомобілі, а в США вже існують судові рішення щодо дорожньо-транспортних пригод за участі з штучним інтелектом [4].

В Україні станом на сьогодні питання щодо правового статусу штучного інтелекту є невирішеним, а на науковому рівні тривають спори. Так, деякі цивілісти вважають, що розвиток штучного інтелекта до рівня людського сприятиме появі цифрової особистості. Така особистість буде володіти ознакою самостійності, керованості дій, матиме власну волю. Отож, така особистість буде наближатися за ознаками до людської.

Так, говорячи про роль штучного інтелекта у системі правових відносин, Радутний О.Е. відзначає, що на сьогодні в ряді розвинених країн роботи вже є надавачами послуг: вони здійснюють консультування пацієнтів та призначають лікування у медичних установах. Крім того, технології штучного інтелекту використовуються в роботі фондового ринку, а якість такої діяльності є набагато кращою, ніж діяльність людини.

Окрім того, поширюється використання безпілотних автомобілей, які також скеровуються штучним інтелектом. Система самостійно приймає рішення відповідно до існуючої обстановки [6].

Отож, з урахуванням розвитку електронної (цифрової) особистості має здійснюватись й перегляд правового статусу штучного інтелекту.

Так, Кулинич В. зазначає, що у зв'язку з розвитком електронної (цифрової) особистості доцільним є зрівняння роботів у правах з людиною. Зокрема, мова йде про надання на початковому етапі права на життя та права на недоторканність, які забезпечать право робототехніки на існування, неприпустимість знищення чи поведження, що принижувало б їх гідність. Правник підкреслює, що в подальшому правовий статус роботів повинен мати спеціальний характер – залежно від їх призначення, а з часом обсяг прав та обов'язків має розширитись до обсягу, який притаманний людині, окрім тих, що виходять з природи людини [5].

На думку Баранова О.А. правовий статус роботів може визначатись у двох формах. Згідно першому роботи лише доповнюватимуть існуючі суспільні відносини. Тобто вони будуть прив'язаними до фізичних та/ або юридичних осіб, які використовують їх у своїй діяльності. Згідно другого підходу, роботи мають бути повноцінними учасниками правових відносин, якщо вони володіють категорією самостійності, тобто без впливу інших осіб здатні до прийняття рішень в обстановці [3].

На думку прихильників надання штучному інтелекту з ознакою самостійності обсягу прав та обов'язків учасників цивільних правовідносин,

самостійна діяльність таких технологій цілком вкладається в ознаки дієздатності фізичних осіб як учасників цивільних правовідносин – здатність усвідомлювати значення своїх дій та можливість керувати ними. Цифрова особистість здатна в обстановці, у тому числі небезпечній, скоординувати свої дії, навіть швидше за людину, які підвладна емоціям, та прийняти рішення, усвідомлюючи його значення, а також керувати своїми діями. Відповідно, ніщо не має й заважати роботам й наданні послуг, виконанні робіт або вчиненні правочинів.

Окрім того, прихильники визнання роботів учасниками цивільних правовідносин звертають увагу, що відповідно до Цивільного кодексу України учасниками цивільних правовідносин є не тільки фізичні особи, а й юридичні особи, держава та територіальні громади, які посуті є «штучними утвореннями», адже вони виникли з людської волі. Проте історичний розвиток суспільних відносин та наявна доцільність сприяли визнанню таких суб'єктів учасниками цивільних правовідносин [1, 4].

На наш погляд, визнання штучного інтелекту учасником цивільних правовідносин не є прийнятним з огляду на наступні обставини:

По-перше, цивільні правовідносини – це суспільні відносини майнового та немайнового характеру. Характерною ознакою таких правовідносин, як і права взагалі, є їх «суспільний характер». Тобто такі відносини можуть виникати між членами суспільства, тобто людьми. Людина є біосоціальною істотою, а людство історично формувало цивілізацію та систему права. Штучний інтелект, включаючи роботів, є продуктом діяльності людської цивілізації. Робот не може бути членом суспільства з огляду на його штучну природу.

По-друге, звісно, юридичні особи є штучним утворенням, так само як і держава та територіальні громади. Проте такі штучні утворення опосередковують волю тих самих людей: юридична особа виражає волю її засновників, держава – волю народу, територіальна громада ж є сукупністю мешканців певного села, селища чи міста. Таким чином, всі учасники цивільних правовідносин пов'язані з людьми, їх діяльність виражає волю людини. У разі наближення штучного інтелекту до рівня розвитку людського інтелекту, такий штучний інтелект вийде за межі людської волі, адже визнання його самостійним учасником цивільних правовідносин означатиме незалежність від власника або творця такої техніки.

По-третє, постає питання щодо відповідальності таких «учасників цивільних правовідносин» за завдання шкоди, адже штучний інтелект попри його розвиненість залишається штучною технологією, у центрі якої є програма, утворена людиною. У разі масового завдання шкоди такими технологіями, що

утворені одним виробником, виникає питання, до кого доцільно застосовувати стягнення на відшкодування шкоди: на робота, який не володіє майном, або ж на виробника такого робота, який припустився помилки при розробці програмного коду?

На нашу думку, правовий статус робота має розглядатись як об'єкта цивільних правовідносин. У такому випадку шкода, що завдана штучним інтелектом (роботом), має відшкодовуватись за рахунок власника або виробника, а у разі наявності несанкціонованого втручання до роботи механізму – особи, яка здійснила таке несанкціоноване втручання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.03.2003 в ред. станом на 04.11.2018 // Відомості Верховної Ради України
2. Азимов, Айзек. Ессе № 6. Законы роботехники // Мечты роботов. – URL: http://lib.ru/FOUNDATION/mechty_robotow.txt#7
3. Баранов О.А. Інтернет речей і штучний інтелект: збірник матеріалів II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 17 листопада 2017 р.). – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2017. – 318 с.
4. Кривецький О. До проблеми правового регулювання штучного інтелекту. – URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3728:do-problemi-pravovogo-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu&catid=8&Itemid=350
5. Кулинич В. Цифрова особистість: чи можуть роботи бути наділені правами. – URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/cifrova-osobistist-chi-mozhut-roboti-buti-nadileni-pravami.html>
6. Радутний О.Е. Місце штучного інтелекту в системі суспільних відносин, які охороняються кримінальним правом. – URL: http://www.academia.edu/37535343/МІСЦЕ_ШТУЧНОГО_ІНТЕЛЕКТУ_В_СТРУКТУРІ_КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ_ВІДНОСИН
7. Чим штучний інтелект гірший? Європарламент розробляє права для роботів. – URL: <https://www.imena.ua/blog/robots-legal-status/>